

Notranje glasilo Društva Novo mesto * Izhaja štirikrat na leto: marca, junija, septembra in decembra
 Urednik Tone Gošnik * Oblikovalec Marjan Moškon
 Računalniški stavek in prelom Marko Gošnik
 Filmi SPES GRAFIKA * Tisk TISKARSTVO OPARA
 Uredništvo: IZZIV, Cesarjeva 30, 8000 NOVO MESTO
 Rokopisov in fotografij ne vračamo

OBVEZNI IZVOD

izziv

Društvo
Novo mesto

Ob slabi udeležbi društvenih članov je 13. marca v sejni sobi zavarovalnice Triglav potekel redni letni občni zbor Društva Novo mesto. O delu po lanskem marcu je poročal predsednik Tone Škerlj, za nadzorni odbor pa Marjan Kuhar. Boljši kakovosti življenja v mestu je bil namenjen pretežni del večera. Dr. Janez Gabrijelčič je predstavil novoustanovljeno Društvo Rastoča knjiga in njegov osrednji namen: postavitve stavbe, ki naj bi zbrala in pričala o vseh najpomembnejših stvaritvah slovenstva kot stalno učeče se skupnosti.

Novo mesto, 26. junija 2001

Leto I., številka 2

Živahna tribuna

Društvo Novo mesto je 16. maja zvečer v konferenčni dvorani Hotela Krka priredilo javno tribuno na temo »Kako staremu mestnemu jedru vrniti življenje«. Tribuna je bila zelo dobro obiskana, saj so se je udeležili poleg članov Društva Novo mesto in zainteresiranih meščanov tudi najvišji predstavniki občine, občinske uprave, upravne enote, javnih služb, kulturnih ustanov in zavodov, krajevnih skupnosti ter predstavniki javnih občil. Bilo nas je nekaj več kot 60.

Po uvodnih mislih in predlogih, ki jih je predstavila članica društva Joža Miklič (glej str. 4), se je razvila živahna razprava. Udeleženci tribune so iskali vzroke za zamiranje mestnega jedra in ponudili nekaj zanimivih predlogov, kako ga oživiti in kako rešiti prometne zagate v mestu. Več o tem lahko preberete v današnjem Izzivu.

E.S.

Naša majska javna tribuna je bila namenjena obravnavi zagate z mestnim jedrom (Stillvideo: Dušan Pezelj)

KAJ PREDLAGA DOBRO OBISKANA JAVNA TRIBUNA

Odprto pismo Društva Novo mesto

Zapora prometa skozi staro mestno jedro - Olajšati življenje in poslovanje meščanov na okljuku Krke - Največ pričakujemo od mestnega županstva in svetnikov občinskega sveta

Po razpravi o usodi mestnega jedra na majski javni tribuni našega društva v Hotelu Krka je predsednik Tone Škerlj pripravil zapis predlogov in ga predložil Upravnemu odboru v dopolnitev. Odbor je na seji 22. maja sklenil, naj predsednik pošlje ta zapis kot odprto pismo tistim, ki lahko in morajo prispevati k oživitvi mestnega jedra po službeni dolžnosti, kot tudi tistim z dobro voljo in zavestjo pripadnosti mestu.

Gre predvsem za oživitev Glavnega trga in ureditev nekaterih ulic, ki se stekajo na ta trg ali pa tečejo v neposredni bližini. Pri tem želim poudariti, da arhitekture Glavnega trga in okolice vzhodno in severno

od njega seveda ni mogoče kaj bistveno spreminjati in vanjo posegati. To pa ne velja za celotno območje zahodno od Glavnega trga, od Florjanovega trga do Jakčevega doma, vključno z Narodnim domom in njegovo neposredno okolico.

Promet na obvoznico

Ker ni naš temeljni namen, da bi se ukvarjali z urbanizmom, pač pa z življenjem v mestu, ugotavljamo, da je naprej treba rešiti vprašanje tranzitnega prometa, ki teče skozi staro mestno jedro in ga po nepotrebnem preobremenjuje. To velja tudi za stoječi promet - parkirana vozila na Glavnem trgu, ki onemogočajo morebitnim turistom ali pa ljudem, ki pridejo v mesto iz okolice, da bi za krajši čas ustavili in parkirali vozilo in se nato zopet odpeljali. Parkirišča po večini zasedajo avtomobili ljudi, ki so zaposleni na območju starega mestnega jedra. Zaradi teh in seveda tudi tistih, ki zaradi prvih ne morejo za krajši čas parkirati na Glavnem trgu, so z vozili zatrpane tudi stranske ulice. Vse to, ne samo da kazi videz mestnega jedra, ampak onemogoča tudi njegovo normalno dihanje in delovanje, da o primerih morebitnih nujnih intervencijskih voženj, ki jih ne bo mogoče opraviti zaradi stoječih avtomobilov, niti ne govorimo. Predlagamo zaporo v mestnem jedru za tranzitni promet. Po našem

M. MOŠKON

(Nadalj. na 2. strani)

Na majski društveni tribuni o usodi starega mestnega jedra sta se glede prometa soočili dve skrajni možnosti: popolna zapora Glavnega trga za ves promet in nekaj drugače popolne sprostitve z dvosmernim prometom po Rozmanovi in Glavnem trgu. Seveda niti ena niti druga možnost nimata zadostne podpore niti med strokovnjaki, niti v javnosti. Zato so se udeleženci tribune ogreli za srednjo pot - zaporo tranzita, se pravi za zaporo vožnje skozi mestno jedro, ki tudi sicer ne koristi nikomur, ne stanovalcem, ne gostincem, ne trgovcem. Staro mestno jedro bi tako pregradili na dva dela: zeleznega z vstopom in izstopom motornih vozil čez Kandijski most in modrega z vstopom in izstopom po Rozmanovi.

Taka rešitev ima več prednosti:

- * ob lepem vremenu in nastopih umetniških in drugih skupin je zgornji del trga s premakljivo ograjo med Gostiščem na trgu in trgovino Julija na voljo tamošnjim trem (štirim?) gostincem in njihovim mizam s senčniki vred - v dežju in snegu pa parkiranju pločevine (ob večjih prireditvah lahko stoji premakljiva ograja tudi med Mladinsko knjigo in poslovalnico Ljubljanske banke);
- * za vstop v staro jedro niso potrebne dodatne zapornice na Kandijskem mostu in pri parkirni hiši;
- * možna je neboleča zapora Sokolske ulice, brez česar obnavljanje Narodnega doma nima smisla.

Odprto pismo

(Nadalj. s 1. strani)

mnenju je to uresničljivo samo s fizično zapreko za tak promet. Ostane seveda možnost dostopa in dovoza v staro mestno jedro z obeh strani, pri čemer pa mora biti promet po obeh glavnih prometnicah (po Glavnem trgu in Rozmanovi cesti, med katerima mora biti zapora na vogalu med Golaževo in Bergmanovo hišo) dvosmeren. Ob taki ureditvi prometa bi bilo mogoče zgornji del Glavnega trga nameniti sploh samo za pešce, o čemer velja posebej razmisliti.

Z nakazano rešitvijo bi se tudi bistveno zmanjšal promet po Sokolski ulici (ker bi morala biti na razdalji sedanjega enosmernega prometa trase od Prešernovega trga do Kandijskega mostu fizična zapora), kot posledica tega pa se ponuja razumna ureditev mestne tržnice in Narodnega doma oziroma celotnega območja od Kandijskega mostu in Sokolske ulice do Prešernovega trga.

Brez ljudi ni življenja

Naslednja težava, ki tare staro mestno jedro, so zlasti prazna stanovanja na Glavnem trgu. Gre za stare, nefunkcionalne prostore, ki v tretjem tisočletju seveda ne morejo zadovoljiti nobenega stanovanca. Razen teh stanovanj so prazna tudi podstrešja, ki so praviloma visoka, in v katerih bi bilo kaj lahko urediti celo vrsto mansardnih stanovanj. Tako obstoječa stanovanjska nadstropja kot tudi podstrešja je treba nujno posodobiti in urediti za uporabna stanovanja. To je povezano z visokimi stroški, saj je splošno znano, da je nova gradnja, npr. na obrobju mesta, bistveno cenejša od preureditve starih, zgodovinsko pomembnih poslopij. Zato je treba omogočiti lastnikom za obnovo teh stanovanjskih prostorov in preureditev podstrešij v stanovanja bistveno cenejša posojila, kot če jih najemajo po običajnih obrestnih merah pri poslovnih bankah. Razmisliti bi bilo treba tudi, če bi bilo za lastnike stavb v mestnem jedru zanimivo povečati obseg poslovnih prostorov, ki praviloma dajejo profit, iz tako dobljenega denarja pa bi lažje pokrili večje stroške zaradi preureditve stanovanjskega

dela poslopja. Ni namreč mogoče zahtevati od lastnikov, naj vlagajo sredstva tako, da se jim ne bodo nikoli povrnila. Previsoke najemnine tako za poslovne kot tudi za stanovanjske prostore že zdaj botrujejo nezasedenosti teh stavb.

Gospodar mesta

Mestnemu jedru pa je treba vrniti življenje tudi v poznih popoldanskih in zlasti v večernih urah, ko zdaj takorekoč popolnega zamre. Trgovine in druge lokale, izjemo kavarne in »puba«, že zgodaj zapirajo, stanovančev ni, zaposleni pa se vrnejo na svoje domove izven mestnega jedra. Edina ustanova, ki »krši« to podobo, je knjigarna Goga na Glavnem trgu št. 6, ki z rednimi prireditvami, običajno v drugi polovici tedna skuša oživiti kulturno mrtvilo, za kar ji je treba dati priznanja in po našem mnenju tudi gmotno podporo in vzpodbudo. Razmere bi se spremenile, če bi mesto imelo svojega »gospodarja«, za katerega se je naše društvo zavzemalo že pred časom. Ni važno, če se imenuje mestni arhitekt ali direktor mesta ali kako drugače, moral pa bi biti sposoben in razgledan človek z ugledom v mestu in tudi pri oblasteh, da ne bo odvisen od vsakokratnih razmerij

Da ne bi pozabili...

Med cilje in naloge našega društva smo konec leta 1993 ob njegovi ustanovitvi zapisali tole:

1. Vzburjanje zanimanja javnosti za dogajanja v mestu in okolici, zlasti kar zadeva urejeno in kulturno podobo mesta, kakovostno in zdravo življenje in družabne dejavnosti.
2. Zbiranje in obravnava pobud za izboljšanje razmer.
3. Spodbujanje in spremljanje dela občinskih služb in organov pri posegih v mesto in njegovo vplivno okolje.
4. Prizadevanje za zdravo in čisto okolje.
5. Spodbujanje dejavnosti, ki sodijo v mesto kot pokrajinsko središče.
6. Zbiranje denarja za uresničitev akcij.

Upravni odbor DNM

Predsednik Društva Novo mesto Tone Škerlj v pogovoru z udeleženci letošnjega občnega zbora (Foto: Tone Gošnik)

med političnimi strankami, ampak se bo lahko vedel predvsem kot dober gospodar mesta. V uvod v našo javno tribuno je ga. Mikličeva opisala zanimivo zamisel, naj bi Mestna občina razpisala koncesijo »Glavni trg«. Koncesionar bi z njo pridobil pravico in odgovornost za vodenje, upravljanje in razvoj tega dela starega mestnega jedra. Menimo, da predlog ni slab, še posebej če ga povežemo z zamisljivo o gospodarjenju z mestom. Mestno jedro z Glavnim trgom na čelu bo moralo postati vabljivo ne samo za tiste meščane, ki prebivajo na širšem območju Novega mesta, ampak tudi za druge prebivalce Dolenjske in turiste, pa naj pridejo od koderkoli. To pa bomo lahko uresnili samo, če bodo v tem mestnem jedru na posameznih trgih, ki ji ne manjka, zaživel kakršnikoli privlačni kulturni ali zabavni nastopi. Dejansko lahko vsak kotic v starem mestnem jedru pokaže nekaj kulturno zgodovinskih zanimivosti in pomembnosti. To je treba tržiti. Za začetek bi zadostovali nastopi kulturnih društev, saj jih v naši okolici ni malo, ki bi za skromno nadomestilo ali celo zastoj zaradi lastne predstavitve z veseljem sodelovali. Tako bi mesto zvečer ne bilo več mesto strahov in mraka, ampak mesto življenja.

Smo ali nismo – meščani?

Razumljivo, da je vse to mogoče izvesti le pod enim pogojem – da so vsi, od vodstva mestne občine in vseh prosvetnih, športnih in kulturnih društev pa do vodstev podjetij in ustanov v duhu Novomeščani, se pravi iskreni pripadniki tega mesta, ki bodo s svojim

ravnanjem in zavzetostjo skrbeli, da bo mesto privlačno za domačine in tujce. Dokler je večina, tudi visoko izobraženih ljudi, ki živijo v tem mestu in si nekateri ustvarjajo zelo visoko življenjsko raven, samo »prebivalstvo tega mesta«, niso pa »Novomeščani«, toliko časa bodo verjetno vsa naša in prizadevanja kogarkoli obsojena na manjši uspeh ali celo na neuspeh.

Glede na navedeno ocenjujemo kot nujno:

- ❖ da Mestna občina Novo mesto izboljša gmotne pogoje in možnosti, za obnovo in oživitve zastarelih hiš v mestnem jedru,
- ❖ da Mestna občina Novo mesto prilagodi svoje prostorske dokumente sodobnemu razvoju zgodovinskih mest tako, da bodo naložbeniki lahko prišli do ustreznih lokacijskih in gradbenih dovoljenj, na podlagi katerih bodo mesto posodobili, pri tem pa vendarle vzdrževali in ohranjali kulturno zgodovinsko dediščino,
- ❖ da Mestna občina Novo mesto uredi prometni režim v starem mestnem jedru z zaporo tranzita,
- ❖ da Mestna občina Novo mesto izvede razpis za mestnega gospodarja ali arhitekta in razpis za oddajo koncesije za gospodarjenje in za upravljanje s prireditvami v starem mestnem jedru,
- ❖ da vse javne službe in njihovi organi v Novem mestu, vključno s komunalnimi in drugimi javnimi dejavnostmi pri svojem delovanju in odločanju prvenstveno upoštevajo interese mesta,
- ❖ da vse vzgojne in izobraževalne ustanove v Novem mestu, od vrtcev do visokih šol, v svojih vzgojnih in učnih programih zagotovijo

opozarjanje na pomen kulturnih in zgodovinskih znamenitosti mesta in privzgojijo svojim gojencem čut do tega mesta,

❖ da vodstva vseh gospodarskih firm namenijo določena sredstva v poseben sklad, ki bo zagotavljal primerno vzdrževanje tistih kulturnih in zgodovinskih znamenitosti, od katerih lastniki sicer nimajo nobene koristi, so pa za ugled in trženje našega mesta pomembne. Razen tega bi s tem skladom pomagali Mestni občini pri zagotavljanju ugodnejših pogojev za obnovo in oživitve mestnega jedra.

To so osnovne usmeritve, ki lahko privedejo do boljših razmer. Vse nejasnosti v katerikoli smeri, ki so nakazane v tem pismu, pa smo pripravljene podrobneje obrazložiti in utemeljiti na željo kateregakoli od naslovnikov, katerim smo ta razmišljanja namenili.

V upanju, da se na tej listini ne bo nabrala preveč debela plast prahu, prej ko se bo v našem mestnem jedru kaj spremenilo,

Vas pozdravljam!

Predsednik društva :
ANTON ŠKERLJ

Ko **poziranje** postane **užitek...**

Slike za osebne dokumente v treh minutah!

FOTO LIFE
tel.: 07/3323-650
NA "NOVI OBČINI"
nasproti Dolenjske banke

• Reklamno in reportažno fotografiranje
• Color foto laboratorij

So meščani izumrli?

Na nedavni tribuni Društva Novo mesto je uvodničarka Jožica Miklič smelo razgrnila svoj pogled in videnje na oživljanje dejavnosti v mestu. Vsega je bilo: nekaj za prihodnja leta in nekaj za sproti, morda že za letos. Nov, drugačen pristop, morda neobičajen, vendar skoraj edina stvarna izbira za v bodoče.

Nihče ni nasprotoval, na moje presenečenje pa je razprava zašla v povsem druge vode in se ni več vrnila na predstavljena izhodišča. To ni sicer nič neobičajnega in po svoje kaže večplastnost zagate, ki se mu reče izumiranje mesta.

Društvo se s tem srečuje že vsa leta. Ob Narodnem domu in mestnem prometu je to morda edina stalnica društvenih prizadevanj.

To, da se je razprava sukala predvsem okoli Glavnega trga, niti ni preveč narobe, ker predstavlja trg po svoje navsezadnje le izložbo starega mestnega jedra. Da pa so se plohe besedi govorcev celo spopadljivo sukale okoli nekaterih gradbenih posegov kaže, da nekateri niso v stanju razumeti socialnega lica toka oživljanja: vrnitve prebivalcev v mesto.

Občinska oblast nima rešitev. Nima denarja, žal tudi ne idej, kaj šele videnj. Hrani se s poslovnostjo investitorjev in želi biti všečna ljudstvu. Probleme rešuje na ravni lokacijske dokumentacije in, kot je pokazala razprava na tribuni, tudi samovoljne razlage PUP-ov. Glavno da se kaj gradi, samo da bodo nova delovna mesta, je bilo tudi rečeno. Novodobna demagogija, ki lepo greje ušesa, toda marsikaterega delodajalca že lep čas boli glava, kje bo našel primerne delavce.

Za kaj torej gre?

Začetek resnice je v spremembah lastninske sestave. To je bilo povedano tudi na tribuni kot dejstvo in mimo tega se ne da. Lahko pa se stvar obrne z ugotovitvijo: lastnina nosi s seboj obveznost upravljanja, lastnina je tudi obdavčljiva, lastnikom se lahko tudi pomaga, lastnike se lahko tudi podučijo, jim tudi kaj ponudi. Ali je kdo že kaj ponudil lastnikom stavb in lokalov, ki samevajo prazni ne leta, ampak desetletja?

Drugi del resnice je promet. Arhitektura mestnega jedra je dejstvo, mimo katere ne moremo. Ni idealnih rešitev, so pa nekatere vendarle najbolj primerne. V številnih različicah so bile predložene s strani laikov in

strokovnjakov, pa ga ni v hlačah, da bi kakšno preizkusil. Kako je že bilo ime tistemu, ki je pred dvema letoma na podobni tribuni trdil: čez pol leta začnemo!?

Tretji del resnice so mestne vrednote. Kulturne, arhitekturne, krajinske in še kakšne. Ker tega nimamo jasno opredeljenega, vsevprek razglajamo za vrednote kar vse v mestu. Vse je prepovedano, vse varovano, obenem pa vse dovoljeno, raj za samovoljo in gradbene podvige. Kapital pač pozna samo eno mero uspešnosti - profit. Višji je, bolj je agresiven in manj ga zanimajo na primer mestne zelene površine, varovane brežine reke Krke ali značilne mestne vedute. Pa bi bilo lahko precej drugače: vsaka vrednota bi morala pridobiti program varovanja, bodisi kot posamična enota bodisi kot skupina zgradb.

Četrti del resnice je denar. Tega ni nikoli in nikjer dovolj. Ne pri nas, ne v belem svetu. Nikoli ni bilo in ne bo nič drugače, vendar gre svet kljub temu naprej. Ko so se naši predniki lotevali zidave Narodnega doma, ni bilo denarja niti za temelje. Pa so imeli takratni meščani zgledno videnje in voljo; malo dlje je trajalo, ampak

uspeli so. Klobuk dol!

Danes občina denarja nima, ampak: kako zaje-majo mestno rento, kako gospodarijo z njo, kaj je z občinsko lastnino, kam je šla, kakšni so donosi od naložb, kako tržijo koncesije itd. so vprašanja, ki jih bodo morda kdaj postavili mestni svetniki, člani Društva Novo mesto.

Na nedavni javni tribuni Društva Novo mesto je lepo prišla do izraza razglašnost predstav, kaj si sploh predstavljamo pod oživljanjem mestnega jedra.

Pa vendar: oživljanje mestnega jedra ni enkratno dejanje, ampak mora postati proces rasti novega meščanstva, pa naj se to še tako sliši kot preživeto politično besedno lepoticenje. Kako nastaniti ljudi v mestno jedro, kako tem ljudem zagotoviti kakovostno življenje, da bodo kljub prometni in arhitekturni utenjenosti prednosti prevladale slabosti in da mesto v nočnih urah ne bo kraj za uničevalno početje okoličanov. Ne samo mestni arhitekt, tudi mestni policaj mora postati del videnja tistih, ki so poklicani in plačani za to, pa morda tega še ne vedo. Tudi to naj bi mestnim očetom, ob primerni priliki seveda, povedali naši vrli svetniki.

Za konec: mesto pa še kar sameva, večeri ga doobra izpraznejo in redke sprehalce je že kar strah. Pa sploh ni res, da se v mestu nič ne

Takle je bil novomeški rotovž zadnje tedne: samostojni podjetnik Franc Kocjan, lastnik firme IKA-UM kamnoseštvo iz Zagrada pri Škocjanu, je »zdravil« kamnito balkonsko ograjo častitljive mestne stavbe, ki bi se lahko zrušila in bila kriva tudi hujše nesreče. Odra zdaj ni več - je to že korak bliže k selitvi župana v »mestno hišo«?

dogaja. Zadnje čase se celo že organizatorji ne tako redkih prireditev sprašujejo, kje so obiskovalci.

Meščani so izumrli, v tem je »catch«, bi dejali mladi. Ne bi bili daleč od resnice.

MATJAŽ VERBIČ

Za Narodni dom

Pred dnevi se je sestala skupina, ki sta jo določila Mestna občina Novo mesto in Društvo Novo mesto za pregled predlogov o namembnosti obnovljenega Narodnega doma v Novem mestu. Meščani so napisali 19 obširnejših predlogov in izpolnili 553 anketnih lističev. Več kot dve tretjini jih meni, naj dom služi ljubiteljskim kulturnim društvom in novomeškemu gledališču, naj bo zbirališče mladih in starejših, v njem pa naj bo tudi kavarna z multimedijko in s spletno čitalnico. Skupina, v kateri so Staša Vovk, Sandra Boršič, Slavko Gegič in Marjan Moškon, predlaga županu in občinskemu svetu, naj namenita dom društveno-družabnim dejavnostim, ohranita naj dvorano z gledališkim odrom, podvig pa naj potem Sklad za obnovo doma razdeli na tri korake: urbanistična rešitev okoliša doma, gradbeniška dela za rešitev poslopja in končna ureditev notranjih prostorov. Več o anketi pa v septembrskem snopiču IZZIVA.

MIM

Pestrim predlogom udeležencev naše tribune so prisluhnili tako arhitekti kot izredno močno zastopstvo občinske oblasti (Stillvideo: Dušan Pezelj)

Samo en predlog za hišo greha

Med 553 anketnimi listi, s katerimi so Novomeščani sodelovali s predlogi, kaj naj bi zaživelo v poslopju nekdanjega Narodnega doma, zdaj bolj znanega kot SOKOLSKI DOM, je bil tudi predlog neznanega sodelavca ankete, ki je predlagal, da naj bi v domu uredili bordel – javno hišo.

Samo ugibamo lahko, ali je neznan Janez anketni list odposlal zaradi osebnih stisk, samote, razočaranj ali kakih drugih potreb. V uteho naj mu bo tole obvestilce:

Novo mesto je med drugo svetovno vojno imelo vojaški bordel: v novembru 1942 so ga urejali Italijani v nekoč znani »rumeni hiši«, zdaj stavbi št. 6 ob Šmihelski cesti (nasproti novega parkirišča Splošne bolnišnice). Mario Trampuš, prior kandijskega konventa, ki ga je vodstvo redovne provincije iz Milana septembra 1941 poslalo za vodjo samostanskih bratov moške bolnišnice v Kandiji, je pomagal, da je javna hiša v našem mestu zaživela. Na prošnjo italijanskih laškoživk, ki so prišle služiti kruh v to »hišo greha«, je ustanovi podaril perilo iz bolnišnice.

Čeprav se je razprava na tribuni oddaljila od uvodnih izhodišč, je dobra udeležba potrdila zanimanje meščanov za usodo mesta (Stillvideo: Dušan Pezelj)

UVOD V MAJSKO TRIBUNO DRUŠTVA NOVO MESTO

Vrniti življenje v mestno jedro

Kaj pričakujemo od županstva in mestnih svetnikov

Pogovori z meščani, zapisniki mestnih krajevnih skupnosti, razmišljanja civilne iniciative in mnenje našega društva nakazujejo, da je za izboljšanje razmer potreben dogovor o

- ❖ ureditvi skrbi za mesto,
- ❖ namembnosti starega mestnega jedra,
- ❖ pridobitvi naložbenikov za obnovo in
- ❖ pridobitvi izvajalcev prireditev.

Obsežnost starega mestnega jedra, skromne izkušnje in omejena sredstva narekujejo določitev prednostnih nalog, na primer oživitve Glavnega trga kot naloge št. 1, potem Narodni dom, pa Breg, pa ...lepo po vrsti, do izhoda na Vratih.

V imenu Mestne občine Novo mesto je takratni župan in naš član Franci Koncilija na Brdu v prisotnosti predsednika države slavnostno podpisal listino o vključitvi Novega mesta v družino projekta »Oživljanje starih mestnih jeter in gradov«. Poudarek temu dejanju je potreben zato, ker nakazuje resno voljo in željo Slovenije, da svojo kulturno dediščino ponudi v uporabo sedanjim rodovom. Nekatere članice te družine, kot na primer Ljubljana, Škofja Loka, Krško in še posebno Laško, so že opravile pretežni del obnove in oblikovale vsebino dela in življenja v prostoru svoje kulturne dediščine, žal pa v Novem mestu, razen omenjenega hvalevrednega dejanja, kaj drugega še vedno ni opaziti. Kaj nas ovira, da mestno jedro životari, in predvsem, kaj moramo podvzeti, da bi preprečili njegovo nazadovanje in spreminjanje v »mesto strahov«?

Če naj bo Glavni trg prvi na vrsti, upošteva stanje in dejstvo, da zdaj nimamo potrebnega denarja, je zahteve za oživitev treba usmeriti na Mestno občino Novo mesto. Lahko bi jih

strnili v naslednje predloge:

- ❖ župan naj predlaga občinskemu svetu sprejem odloka o koncesiji »Glavni trg« in jo na podlagi javnega razpisa dodeli najboljšemu ponudniku, ki bo z njo pridobil pravico in odgovornost za vodenje, upravljanje in razvoj tega dela starega mestnega jedra,
- ❖ občinski svet naj na predlog župana sprejme odlok o občinskih davčnih in drugih olajšavah, ki pripadajo stanovalcem, podjetnikom in naložbenikom, vključenim v oživljanje starega mestnega jedra. Če se bo župan odločil predlagati zamisel Laškega, kjer je obnovo starega mestnega jedra v celoti plačala Pivovarna Laško, lahko občinski svet oprosti plačevanja občinskih davkov in prispevkov na primer tovarno zdravil Krko, če bi jo seveda znali pridobiti za podoben podvig.
- ❖ občinski svet naj na predlog župana sprejme

odlok, s katerim bo ponudil stanovalcem, podjetnikom in naložbenikom prostore in mestno infrastrukturo na Glavnem trgu po neprofitni ceni za dobo več let, če bodo sodelovali pri oživljanju Glavnega trga.

Glavni trg ni zasebni vrtiček!

Glavni trg bi praviloma moral služiti vsem meščanom, kar pomeni, da v večernih urah ni mogoče zagotoviti nočnega miru, kot sicer zahteva Krajevna skupnost Center. Meščani bodo morali ponovno ustvariti tradicijo, da se ob večerih napotijo na svoj Glavni trg na promenado in zabavo, na dober prigrizek in kozarček cvička ali pa po nakupih. Tem nameram primerno morajo:

- ❖ trgovine in gostišča na Glavnem trgu podaljšati delovni čas poleti do 23. in pozimi do 22. ure, ne glede na vreme,
- ❖ javne službe zapreti Glavni trg za ves promet vsaj od 18. ure dalje, urediti parkirišča in zagotoviti brezplačno parkiranje v parkirni hiši,
- ❖ trgovine obogatiti ponudbo in jo pripraviti tudi pod arkadami in na stojnicah,
- ❖ gostinci ponuditi vsaj eno stojnico s hitro prehrano, sladoledom, čajem in pižajo.

Imetnik koncesije bo:

- ❖ vabil kulturne, športne, zabavne in druge skupine, naj nastopijo brezplačno ob večernih urah in skupaj s trgovci in gostinci obogatijo ponudbo,

(Nadalj. na naslednji str.)

ŠPES
grafika

Adamičeva 1, Novo mesto;
telefon: 07/338 0 338, 07/338-0-339

Avtorica uvodnega prispevka na tribuni Joža Miklič je ob dobri zamisli večša prepričevanja sogovornikov (Foto: Tone Gošnik)

Vrniti življenje v mestno jedro

(Nadalj. s prejšnje str.)

- ❖ nudil stojnice podjetnikom, ki nimajo lokalov na Glavnem trgu,
- ❖ uredil zabavišče za predšolske otroke tam, kjer bodo najbližje staršem,
- ❖ uredil oglaševalne in razstavne površine za sejemske ter propagandne ponudbe na Glavnem trgu,
- ❖ primerno obveščal javnost o vsakodnevni dogajanju na Glavnem trgu in
- ❖ navajal uporabnike in stanovalce Glavnega trga na priložnostno okrasitev mesta (cvetje, tekmovanje v aranžiranju izložb, svečke na oknih ...)

Pokaži kaj znaš!

Na Glavnem trgu lahko nastopa vsak. Vsak si tudi sam izbere čas in prostor za nastop, morebitne nespo-razume s sosedi pa razrešuje s pomočjo imetnika koncesije. Nastopajoče je treba prijazno vabiti, naj sodelujejo pri oživiljanju starega mestnega jedra in jim dati tudi primerno moralno priznanje. Posebna povabila naj bi veljala:

- ❖ vsem športnim, kulturnim in drugim društvom Dolenjske in Bele krajine za razvedrilne nastope (pevski zbori, zabavne folklorne in plesne skupine, akrobati, atleti, Mestna in Straška godba,...)
- ❖ otroškimi vrtcem, osnovnim šolam, posebni šoli, Gimnaziji in drugim srednjim šolam, Visoki poslovni šoli, Lokal patriotu, Gogi,...
- ❖ javnim zavodom, ki se financirajo iz proračuna države ali proračuna MO Novo mesto (Zavod za kulturno dejavnost, Agencija za šport, Dolenjski muzej, študijska knjižnica, Zavod za naravno in kulturno dediščino, Sklad za ljubiteljsko kulturo ...)
- ❖ prirediteljem proslav ob prazničnih dneh.

Na Glavnem trgu bi lahko pripravili tudi

- ❖ prireditve državnega ali mednarodnega pomena, za kar bi imetnik koncesije razvil bogato sodelovanje z državo (spomnimo se proslave L. Štuklja, vprašajmo se, kam danes odidejo športniki po končani mednarodni tekmi ...)
- ❖ tradicionalno Novomeško jesen, prireditve cvetja, sadja, vina in ... in
- ❖ prijetno glasbeno prireditev ob zaključku šolskega leta konec maja ali morda tradicionalno letno izvedbo operete Majda, ali še kaj boljšega ...

Promenadno pot z Glavnega trga je možno povezovati ob Krki z glasbenimi in podobnimi prireditvami na športnih igriščih na Loki.

Stanovanja, zabava, županstvo

Naslednji koraki pri oživiljanju Glavnega trga bodo zahtevali vlaganja tako v vzdrževanje in obnovo stavb kot tudi v ustrežnejšo zabavno, gastrono-msko in trgovsko ponudbo.

- ❖ Najprej morajo biti na Glavnem trgu vse hiše zasedene v čim večjem obsegu s stanovalci, ponudbo zabave, gastronomije ali trgovine. Lastnik, ki ne bo zmo-gel vzdrževanja in sode-lovanja z najemniki, bo moral kulturno dediščino Glavnega trga prepustiti za primerno odškodnino Mestni občini ali posebnemu skladu.
- ❖ Za vlaganja na Glavnem trgu potrebujemo kriterije za zaščito kulturne dediščine, ki v nobenem primeru ne smejo presegati gmotnih možnosti Mestne občine, vlagateljev in uporabnikov obnovljenih prostorov. Pri tem je treba po vzoru že obnovljenih mest doma in v tujini omogočiti odpiranje celotnih izložbenih oken na

Javne tribune Društva Novo mesto so vedno dobro obiskane (Stillvideo: Dušan Pezelj)

ulico ter brisanje meje med prodajalno in prostorom pod arkadami.

- ❖ Rotovžu je treba vrniti njegovo osnovno vlogo in vanj preseliti župana ter ustrezni reprezentativni del občinske uprave in občinskega sveta. V večernih urah je treba v Rotovžu od-preti informacijsko pisarno, svetniške in poslanske informativne prostore, občinsko turistično agencijo in dežurne službe.

- ❖ Stanovalcem na Glavnem trgu kaj dosti pred polnočjo zlasti poleti ne bo mogoče zagotavljati miru in počitka. Stanovanj naj bi bilo čim-več, bila naj bi neprofitna in

v njih naj bi naselili stanovalce prehodnega značaja: mlade družine, zaposlene na Glavnem trgu, čuvaje in redarje, študente pa tudi prehodne goste ... Neprofitna stanovanja naj zagotavlja občinski proračun.

- ❖ Za zabavo, ki daje po mednarodnih izkušnjah 50% letnega prometa, bodo potrebni prostori za otroke, disko klub z mednarodnim programom in drugi prostori za mlade, za ples in za gala prireditve vseh vrst (sprejemi, poročne prireditve, ...)

- ❖ Gostinska in trgovinska ponudba (po mednarodnih izkušnjah 30 in 20% letnega prometa) se mora stalno povečevati predvsem z naslednjim:

- ureditev razstavne galerije, prodajalne likovnih del in pripomočkov
- ureditev prodajalne in popravilnice glasbil ter pripomočkov za glasbeno udejstvovanje
- hišo spominkov in daril
- prodajalno s pokušino pristnega cvička PTP
- male delavnice in prodajalne graverja, portretista, zlatarja, cvetličarja,...
- ureditev dovolj pregledne in dostopne prodajalne razglednic, znamk, domačih in tujih revij, dnevnih časopisov, ...

Nenazadnje je treba upoštevati potrebe dnevno prihajajočih v Novo mesto, katerih število se bo z bogatejšo ponudbo tudi povečevalo. Potrebujemo kakovostni vodnik po zgodovini Novega mesta, prijetne prostore s pogledom na živahni Glavni trg, prostore za osebno higieno, zabavo in trgovine za nakupe. Imetnik koncesije bo z malo sreče lahko uspešno vnovčeval »Glavni trg« v Ljubljani in Zagrebu, mu ustvarjal »imič« in tudi tako

zagotavljal primeren mestni »štimmung«.

S tem uvodom začenja Društvo Novo mesto razpravo o oživilju starega mestnega jedra, ki je pomembno tako za odpiranje novih delovnih mest kot za izboljšanje kakovosti življenja v mestu. Pričakujemo čim več predlogov, s katerimi bomo v časopisu IZZIV seznanili javnost ter jih uporabili kot podlago za delo naše svetniške skupine v svetu Mestne občine.

JOŽA MIKLIČ

Utrinki z javne tribune

Franci Koncilija, nekdanji župan MO Novo mesto:

»Stanje v mestu se ne bo izboljšalo, dokler ne bo Društvo Novo mesto prešlo od besed k dejanjem...«

Komentar: dokler je bil župan, takih odzivov od njega nismo slišali...

❖

Uroš Dular:

»V Novem mestu bi se morali začeti pogovarjati, morali bi vzpostaviti dialog med stroko in spomeniškim varstvom, ne pa se pogovarjati samo z izdanimi odločbami.«

Komentar: pa še kako res je!

❖

Mlajši udeleženec na javni tribuni:

»Danes je bilo toliko govora o PUP-u (prostorskih ureditvenih pogojih) za mestno jedro, da sem šele proti koncu dojel, da ne gre za PUB pri vodnjaku, ampak za nekaj drugega...«

Komentar: tako je, če govorimo v latovščini, ki je za povprečnega človeka nerazumljiva).

Severni del novega prizidka Knjižnice Mirana Jarca z orientalskimi okenskimi oboki spominja na nekdanjo obrambo mesta pred Turki, stolpiča pa na obzidje, ki je včasih varovalo mesto tudi pred drugimi nadlogami (Foto: Tone Gošnik)

Glasbe izpod prstov svetovno priznanega jazzovskega pianista Renata Chicca, ki sta ga spremljala sloviti bobnar Drago Gajo in eden najobetavnejših mladih slovenskih jazzistov Žiga Golob, v petek, 8. junija, na koncertu v Kulturnem centru Janeza Trdine ni slišalo veliko Novomeščanov. Okoli 50 ljubiteljev jazzja in slovenske ljudske pesmi, ki so ju združili člani tria Renata Chicca in mladinskega pevskega zbora glasbene šole Trebnje, je bilo nad njihovim koncertom navdušenih in to je bilo vse. Glasbeniki so dva dni kasneje koncert pred polno dvorano ponovili v Trebnjem, o čemer je naslednji dan v Odmevih obširno poročala Televizija Slovenije, ki je koncert označila za svetovno premiero, novomeškega nastopa pa novinarka niti omenila ni. Tako! (Foto: Igor Vidmar)

ZGODBA O NOVOMEŠKIH POLETNIH VEČERIH

Novo mesto brez pravih meščanov

Novo mesto je mesto brez meščanov. Ne brez tistih meščanov, ki so meščani, ker pač živijo v mestu, ampak brez meščanstva, brez tistega na svojo pripadnost mestu ponosnega družbenega sloja, ki ne zamudi nobene prilike, da se pokaže svetu. Take prilike so nedvomno mestne kulturne prireditve, na primer Novomeški poletni večeri.

Ideja, da v Novem mestu nekdo poveže različne kulturne prireditve, ki so do zdaj vsaka sama zase visele v novomeškem prostoru in času, sicer ni izvirna, saj ima že vsako manjše mesto, ki kaj da nase, tako ali drugače poimenovane poletne kulturne večere. Vendar izvirnost ideje v tem primeru ni pomembna. Tarnanje Novomeščanov, da se v njihovem mestu nič ne dogaja, je dobesedno zahtevalo Novomeške poletne večere. A kdor je mislil, da bodo silne množice meščanov dobesedno pridrla na vsako veselico, zapisano v programu Novomeških poletnih večerov, se je zmotil. Novomeški poletni večeri so se začeli sila bedno. Pa ne zaradi umetnikov; ti bi s svojimi imeni morali na grmski grad in na izsiljeno parkirišče na Novem trgu privabiti trume kulture željnih Novomeščanov.

Na uvodni prireditvi poletnih večerov so se na grmskem gradu s kulturnim

maratonom predstavila domača ljubiteljska kulturna društva. Med poslušalci in gledalci so prevladovali prijatelji in bližnji sorodniki nastopajočih, organizatorjev pa kot da ni bilo. Nastopajoči se niso imeli kje preobleči, nikomur ni uspelo postaviti odra, ki bi ga vsaj zbori krvavo potrebovali, saj tako vsi pevci niti zborovodje niso videli, pa tudi povezovalca prireditve ni bilo. Vsaka skupina se je morala tako kar sama napovedati. Drugi večer je bil še bolj diletantsko zamišljen in pripravljen. Na spraznjenem parkirišču na Novem trgu je koncertiral pihalni orkester Krka Zdravilišča. Dirigent Miro Saje se je, preden je začel dirigirati svojemu orkestru, priklonil tedaj edinemu poslušalcu (meni) in koncert se je začel. Kmalu se mi je pridružila peščica naključno mimo-idočih, ki so med izvrstnim muziciranjem tudi izven mestnih in dolenjskih meja

uveljavljenega orkestra veselo klepetali, podivjani mladci v ropotajočih avtomobilom podobnih kripah pa so koncert sem ter tja zmotili z oglušujočim divjanjem po bližnji cesti proti Loki. Vendar glasbeniki se kljub vsemu naštetemu vetru, ki jim je pometal note s pultov, niso dali motiti. Dobro uro in tričetrt dolg nastop so končali s tremi dodatki, s katerimi so nagradili ducat resnično navdušenih poslušalcev, ki so se jim med ploskanjem pridružili glasbenikom za hrbtom sedeči gostje sosednjih lokalov. Med njimi je bilo najbrž tudi nekaj takih, ki so tja prišli zaradi koncerta. A če so sedeli nastopajočim za hrbtom in skriti za rožami, nastopajočim zagotovo niso izkazali časti, ki si jo zaslužijo.

Ob vsem tem mi misel nehote uhaja čez Gorjance na metliške poletne prireditve Pridi zvečer na Grad. Kdor se ima za Metličana ali če hočete za metliškega meščana, si tako

rekoč ni upal zamuditi nobene prireditve. Tudi metliški župan in državni svetnik (Branko Matkovič) je bil vedno tam. Če je zaradi obveznosti prišel kasneje, ni užaljen povsile nosu in zapustil prizorišča, ker ga ni čakal stol v prvi vrsti. Sedel je na stopnice in užival.

Novo mesto takih meščanov, ki bi obisk mestnih kulturnih prireditev šteli za državljansko oziroma meščansko dolžnost, žal nima oziroma so le-ti redki. Zadržda med njimi ponavadi ni niti vidnih članov Društva Novo mesto. Redkim izjemam se opravičujem.

Izgovor, da Novo mesto nima ustreznega prostora, kamor bi lahko umestili vse tovrstne prireditve, je iz trte zvit. Grmski grad kot prizorišče kulture res ni v zavesti meščanov, za kar je najbrž kriv tudi IMV, ki je dolga leta kraljeval tam, pa tudi Novi trg očitno ne vžge.

Novomeški poletni večeri so raztepeni po vsem mestu, le dvakrat pa bo prizorišče Glavni trg - ob promenadnem koncertu mestne godbe in ob prireditvi Poletni hit RTV Slovenija. Za revitalizacijo Glavnega trga kot središča starega mestnega jedra vsekakor premalo.

se je bistveno povečala dostopnosti do gradu Grm s strani stanovanjskih sosesk Šmihela, Drske in Broda, kar je pomembno za njegovo revitalizacijo.

Izvedena pot predstavlja lepo izhodišče za njeno nadaljevanje v sedaj odprtem zelenem pasu ob potoku, ki je v večjem delu naravno ohranjen in slikovit. S tem bi praktično sredi mesta lahko pridobili kakovostno zeleno površino, namenjeno rekreaciji, ki jih v mestu primanjkuje, hkrati pa bi nova pešpot oziroma kolesarska steza lahko prevzela vlogo sedaj prekinjenih povezav Grma z Regerčo vasjo in Gotno vasjo. Do sedaj izvedena dela in težnje za nadaljnje urejanje tega prostora so v skladu s strokovnimi izhodišči bodoče Urbanistične zasnove Novega mesta ter z ureditvenim načrtom kolesarskih in peš poti Novega mesta, ki je prav tako v pripravi. Zato upravičeno pričakujemo, da bo interes za nadaljevanje začetih aktivnosti pokazala tudi Mestna občina Novo mesto.

MITJA SIMIČ

NASMEH

Nasmeh nas nič ne stane, vendar čudežno deluje - obogati tistega, komur je namenjen in ne osiromaši tistega, ki ga poklanja.

Nihče ni tako bogat, niti tako reven, da si ne bi mogel privoščiti nasmeha. Z njim lahko vsakdo samo pridobi.

Vabilo

Današnja številka IZZIVA je namenjena osrednjemu vprašanju društva: kako vrniti življenje v mestno jedro. Zato zajema vsebino majske tribune in objavlja Odprto pismo Društva Novo mesto vsem, ki lahko največ pripomorejo, da bi vendarle začeli reševati ta pomembna vprašanja.

Člane društva in druge Novomeščane vabimo, da pošljejo IZZIVU svoja dodatna mnenja in predloge v tej zadevi.

UREDNIK

naslov
prejemnika

IGOR VIDMAR